

La plej malnova konata dokumento uzanta tiun ĉi lingvon estas *Compasso da Navegare* el la jaro 1296, la unua navigacia mapo priskribanta la Mediteraneon. Alia frua specimeno, la t.n. Grion-teksto aŭ *Contrasto della Zerbitana* ekestinta ĉ. la jaro 1300, estas anonima lamento de musulmana kaptitino. La vortaro de Lingua Franca del Levante liveris grandan kvanton da materialo por eŭropecaj esprimoj ligitaj kun mediteraneaj navigado kaj komerco; ĝin certe parolis i.a. la sefardaj sklavkomercistoj el Ĝenovo, al kiuj la portugaloj jam frue estis vendintaj licencojn pri sklav-merkato.

La bazo de la piĝino estis la itala lingvo (ĉefe ties ĝenova kaj venecia variantoj) kune kun la portugala kaj la hispana, en la komercaj kaj aliaj kontaktoj estis krome envolvitaj araboj, grekoj, turkoj, armenoj kaj aliaj nacioj, kies lingvoj liveris la sub-tavolon. La araboj nomis ĉiujn eŭropanojn laŭ frankoj, kiujn ili unue kontaktis, tial la lingvo *lisān-al-faranĝī* (kio en la araba lingvo signifis «lingvo de [kristanaj] eŭropanoj») ricevis nomon *Lingua Franca*, poste nomata ankaŭ «ferenghi», «sabir» (laŭ la verbo «scii») aŭ «petit mauresque» («eta maŭreca»). Ĝi ekzistis en lokaj kaj tempaj variantoj – ekzemple estas sciata, ke post la batalo ĉe Ksar-el-Kebir en 1578, en kiu Portugalio malvenkis, la lingvo de la sklavigitaj portugalaĵaj kaptitoj forte influis la Lingua Franca-n de Alĝero. La ĝeneralan uzon de Lingua Franca atestas ankaŭ la teatraĵoj, kie oni uzas ĝin por karakterizi sklavojn, servistojn ktp., ekz. ĉe Fazio degli Uberti, Carlo Goldoni, Lope de Vega kaj Molière. En lia «La nobela burĝo» el 1670: *se ti sabir, respondir, se non sabir, tazir* (se vi scias, respondu, se vi ne scias, silentu) kaj en «La siciliano aŭ amo kiel pentristo» el 1667: *Mi star bon Turca, non aver danara: ti voler comprara? Mi servir a ti, se pagar per mi, far bona cucina, mi levar matina, far bollor caldara. Parlara, parlara, ti voler comprara?* (mi estas bona turko, ne havas monon: ĉu vi volas aĉeti min? Mi servos al vi, se vi pagos por mi, faros bonan kuiradon, mi leviĝos matene, boligos kaldronon. Parolu, parolu, ĉi vi volas aĉeti min?) La nordafrikaj (magrebaj) landoj uzis Lingua Franca-n eĉ en diplomaciaj rilatoj kun Eŭropo. En la 19-a jc., kiam Francio okupis Alĝerion, Tunizion kaj Marokon, oni eldonis ĝian gramatikon kaj vortaron «Dictionnaire de la Langue Franque ou Petit Mauresque» (Marseille, 1830) por ebligi la komunikadon de soldatoj kun la okupatoj. Hugo Schuchardt ellaboris ĝian bibliografion en 1909.

Ĝia gramatiko estis reduktita kaj simpligita, ĝia bazo estis analiza, do ekz. sen specialaj finaĵoj por pluralo kaj tempoj de verboj, kiuj estis formataj pere de partikuloj. Ekzemple, perfekto (pasinteco) esprimiĝis per adverbo „ja” (jam): *elu ja sabito* = li/ŝi scias. Infinitivo estis uzata senŝanĝe kun personaj pronomoj por esprimi prezencon kaj imperativon, ekz. *mi avir* «mi havas», *ti avir* «vi havas», *dar!* «donu!», kaj la sola finaĵo estis participsimila *-to*, kiun oni aldonis al la infinitivo (sen *-r*) por formi la pasintajn tempojn: *voi amato* «vi amis». La futuro formiĝis per aldono de vorto *bisognio* «bezono». La objekto de verbo estis indikata helpe de la prepozicio «per»: *il popolo amar per elu* «la popolo amas lin»; kaj la posedaj adjektivoj estis anstataŭigitaj per *di* antaŭ la pronomo: *il paisi di noi* «nia lando». Same ne ekzistis akordo de substantivoj kun adjektivoj en nombro kaj kazo.